

OPERAČNÍ UMĚNÍ A TAKTIKA

VYTVÁŘENÍ SILNÝCH ÚDERNÝCH USKUPENÍ PŘI ZAHÁJENÍ A V PRŮBĚHU ÚTOČNÉ OPERACE A JEJICH ZASAZENÍ DO ÚTOKU Z CHODU

Plukovník Ludvík Varvařovský

Článek pojednává o možnostech tvoření a soustřeďování úderných uskupení v soudobých podmínkách, které srovnává se zkušenostmi a závěry Velké vlastenecké války.

Hlavní pozornost soustřeďuje článek na ty problémy, které ovlivňují tvoření a sestavu úderných uskupení při průlomu vybudované obrany, při průlomu spěšně zaujaté obrany a při střetném sražení. Zvláštní stát je věnována otázkám zabezpečení skrytého a rychlého soustředění úderných uskupení.

I. Úvod

Zkušenosti získané v různých operacích poslední světové války dokazují, že úspěchu v boji i operaci se dosahovalo především tehdy, když se správně zvolil směr hlavního úderu a když se soustředily dostatečné síly a prostředky na zvolených úsecích průlomu.

Rozborem různých bojů a operací Sovětské armády zjišťujeme, že toto soustřeďování sil se v průběhu války postupně zvětšovalo a dosahovalo takových rozměrů, že do sestavy úderných uskupení se vyčleňovalo průměrně 70—80 a často i více procent všech sil a prostředků. Tak např. ze 16. gardového střeleckého sboru, který v bitvě pod Kurskem v červnu 1943 měl čtyři střelecké divize, bylo na úseku průlomu soustředěno:

— z 36 praporů	27		75 %
— z 1176 děl a minometů	1087		90 %
— ze 172 tanků a SHD	172		100 %
— z 27 ženijních rot	24		88 %

V berlínské operaci v dubnu 1945 ze 79. střeleckého sboru bylo na úseku průlomu soustředěno:

— z 18 praporů	12		67 %
— z 1037 děl a minometů	855		82 %
— z 62 tanků a SHD	62		100 %
— z 12 ženijních rot	11		92 %

Toto rozhodné soustřeďování sil a prostředků na hlavních směrech a na úsecích průlomu a vhodné provádění směšných manévru těchto uskupeními zabezpečilo jednak vysoké taktické hustoty nutné k průlomu hluboce členěné a dobře vybudované obrany a jednak vysoká tempa průlomu i útoku vůbec.

Tyto zásady zůstávají v podstatě v platnosti i v dnešních dobách. Abychom však dovedli správně aplikovat zkušenosti z Velké vlastenecké války v soudobých podmínkách, je třeba k jejich využití přistupovat kriticky

a tvůrčím způsobem a nezapomínat na ty skutečnosti, které přinášejí nové objevy techniky, motorizace a mechanizace armád, ZHN a rakety.

Uvedené historické příklady nám současně podávají důkaz o tom, že pod pojmem „úderné uskupení“ je třeba rozumět všechny síly a prostředky, které jsou předurčeny k aktivnímu řešení daného úkolu. Samozřejmě, že podle šířky a hloubky úkolu, podle síly, složení a výzbroje protistojícího nepřítele, charakteru jeho obrany, způsobů bojové činnosti, jakož i podle vlastností terénu bude úderné uskupení různě členěno, tzn. bude mít různou sestavu.

Velmi často se setkáváme s názory, které považují za úderné uskupení jenom ty síly a prostředky, jež jsou vyčleněny do prvního sledu a zahajují průlom. Např. u vševojskové armády jsou podle těchto názorů považovány za úderné uskupení obyčejně ony dvě — tři divize, které jsou předurčeny k průlomu taktické hloubky. Takové názory nelze považovat za správné. Do úderného uskupení nebude např. možné počítat divizi, která brání tu část útočného pásma, kde není uskutečňován průlom, protože tato divize neprovádí žádný úder. To nikterak neznamená, že tato divize povede pasivní obranu; naopak i ona bude provádět výpady, průzkum bojem apod.; součástí úderného uskupení však nebude dřív, dokud celková situace se nevyvine tak, aby mohla přejít do všeobecného útoku a připojit se k útočícímu údernému uskupení. Na druhé straně bude součástí úderného uskupení veškeré dělostřelectvo, které bude působit na úsek průlomu. Stejně tak bude součástí úderného uskupení druhý sled, protože tento sled je částí operačního učlenění (bojové sestavy) předurčenou k narůstání síly úderu v průběhu útoku a protože existence druhého sledu vytváří výhodné podmínky k provedení manévru. Za součást úderného uskupení je možno považovat i zálohu, protože záloha je část operačního učlenění (bojové sestavy) předurčená k zasazení do boje v rozhodující okamžik.

O správnosti tohoto názoru se nejlépe můžeme opět přesvědčit příkladem z Velké vlastenecké války. Tak např. 89. střelecký sbor (61. A) ve Viselsko-oderské operaci soustředil na úseku průlomu:

— z 27 praporů	27		100 %
— z 666 děl a minometů	666		100 %
— z 57 tanků	57		100 %
— z 12 ženijních rot	12		100 %

Jistě nikdo nebude pochybovat o tom, že všechny uvedené síly a prostředky byly stěsnány do jednoho sledu. Jak divize, tak sbor měly část sil vyčleněných do druhého sledu nebo do zálohy a přesto všechny síly a prostředky sboru v daném případě tvořily úderné uskupení.

Z uvedeného důvodu chci v tomto článku upozornit na dva problémy

- možnosti tvoření úderných uskupení v dnešních podmínkách;
- zabezpečení skrytého a rychlého soustřeďování úderných uskupení.

II. Tvoření úderných uskupení v soudobých armádních operacích

Již na první pohled se zdá, že v soudobých armádních operacích nebude nutné vytvářet tak mohutná úderná uskupení, jako tomu bylo ve druhé světové válce. Jestliže např. v Sandoměřsko-slezské operaci v lednu r. 1945 měl 1. ukrajinský front v útočném pásmu širokém 250 km 69 střeleckých, jezdeckých a tankových svazků, pak v dnešních podmínkách by ke stejné

operaci postačovalo přibližně čtyři — pět vševojskových armád, o celkovém počtu 30—35 motostřeleckých a tankových divizí. Důvod pro toto tvrzení můžeme hledat v té skutečnosti, že se značně změnila organizace a výzbroj dnešních svazků a že ZHN, především AZ a rakety, podstatně zvyšují palebnou a údernou sílu soudobých armád. Jestliže např. v uvedené operaci měl 1. ukrajinský front v šedesáti devíti svazcích k dispozici 3618 tanků, pak dnes stejné množství tanků je možno dosáhnout přibližně v patnácti — dvaceti divizích. Jestliže k průlomu ustálené obrany bylo v r. 1944/45 soustředováno na 1 km úseku průlomu 250—350 hlavní, pak v dnešních podmínkách nám AZ umožňují prolomit nepřátelskou obranu s počtem 60—120 hlavní na 1 km.

Z uvedeného příkladu je možno učinit závěr, že mnohdy méně početné, zato však technicky dobře vybavené a pohyblivější (manévru schopnější) úderné uskupení může zvítězit nad silným protivníkem, bude-li tohoto úderného uskupení správně použito a bude-li jeho činnost vhodně zabezpečena zbraněmi hromadného ničení.

Složení úderných uskupení bude v různých operacích a v různých armádách různé a bude určováno: úkolem armády, charakterem nepřátelské obrany, uskupením a výzbrojí nepřítele, vlastnostmi terénu, množstvím a jakostí vlastních sil a prostředků, jejich takticko-technickými vlastnostmi, množstvím a druhem ZHN (především AZ). Jestliže v operaci budou atomové zbraně použity soustředěně a terén bude vhodný pro použití tankových jednotek, pak síla a sestava úderného uskupení armády bude zcela jiná než v těch případech, kdy bude na operaci jen velmi omezené množství AZ a terén nedovolí, aby tanky byly použity soustředěně.

Přihlížíme-li tudíž k silám a prostředkům nepřítele, ke skutečnosti, že budou používány ZHN a že v armádě je dnes značné množství tanků a obrněných transportérů schopných rychlých a pružných manévrů, že jsou k dispozici mohutné palebné prostředky, pak můžeme počítat s tím, že v soudobých operacích počty sil a prostředků začleněných do úderných uskupení budou pravděpodobně menší, než tomu bylo v minulé válce.

Stejně tak v každé jednotlivé armádní operaci bude počet úderných uskupení různý. Bude-li úder armády veden pouze na jednom směru, pak je samozřejmé, že bude třeba vytvořit jedno dostatečně silné úderné uskupení. Povede-li armáda dva údery, pak bude třeba vytvořit dvě úderná uskupení. Samozřejmě, že úderné uskupení určené k bojové činnosti na směru hlavního úderu, bude silnější jak početně, tak i kvalitně, nežli úderné uskupení na druhém směru.

Rovněž tak okolnosti, za nichž bude docházet k soustředování úderných uskupení, budou v každé operaci jiné. Všimněme si proto některých nejcharakterističtějších příkladů tvoření a soustředování úderných uskupení v útočných operacích.

Jak ukazují zkušenosti ze cvičení, jsou soudobé útočné operace prováděny v širokých pásmech a na značnou hloubku a mohou začínat buď průlomem ustálené obrany, nebo průlomem spěšně zaujaté obrany, nebo střetným sražením.

Bude-li útočná operace zahájena průlomem ustálené obrany, pak bude třeba tvořit silná úderná uskupení nejen pro začátek operace, ale i v celém jejím průběhu, protože na cestě k dosažení cíle frontové operace mohou

vševojskové armády prolamovat předem připravená mezilehlá pásma a postavení, mohou vést střetná sražení i pronásledování a na jednotlivých směrech mohou být donucena i k dočasné obranné činnosti při odrážení mohutných nepřátelských protiúderů. Úderné uskupení může před zahájením průlomu zaujmát výchozí položení (a to na kratší nebo delší dobu), nebo může prolamovat s rozvinováním svazků z chodu. V každém konkrétním případě bude úderné uskupení soustředěno jiným způsobem. O možných způsobech se zmíním později.

Bude-li útočná operace zahajována průlomem spěšně zaujaté obrany, pak bude velmi častým zjevem, že úderná uskupení (ve srovnání s předchozím případem) budou slabší a bude jich několik (2—3). Úderná uskupení budou v těchto případech uskutečňovat průlom obvykle s rozvinováním svazků z chodu, což bude mít opět vliv na způsob jejich soustředění a čas k tomu potřebný. Avšak i v těchto případech musí každé úderné uskupení mít buď odpovídající převahu sil a prostředků nad nepřítelem, nebo dostatek atomových nábojů, aby na směru svého úderu mohlo vyřadit takový počet cílů, který je nutný k dosažení příslušné převahy.

Bude-li útočná operace začínat střetným sražením, tj. tehdy, když bojová činnost na jednotlivých operačních směrech bude mít oboustranně aktivní charakter (což může přicházet v úvahu především v počátečním období války), pak bude mít prvořadý význam rychlé vytvoření úderného uskupení, protože ta z bojujících stran, která své úderné uskupení vytvoří rychleji, má možnost předejít nepřítele v zahájení bojové činnosti, což může rozhodujícím způsobem ovlivnit celý průběh operace.

Ať však začíná útočná operace kterýmkoli z uvedených způsobů, vždy bude nutné, aby se soustřeďování úderných uskupení provádělo na základě operačního předvídání průběhu nastávající bojové činnosti vojsk a na základě možných změn v průběhu operace.

Rozebereme nyní podrobněji každý jednotlivý případ.

Podle stávajících názorů je možno úderná uskupení jak před zahájením operace, tak i v jejím průběhu, tvořit v podstatě těmito způsoby:

- úderná uskupení jsou tvořena z divizí patřících do sestavy armády a rozmístěných jak na pravém pásmu obrany, tak i v hloubce;
- úderná uskupení jsou tvořena ze svazků, které přecházejí do podřízenosti armády z pásem sousedních armád, nebo ze zálohy frontu (GŠ), nebo z těch i oněch;
- úderná uskupení jsou tvořena jak ze svazků patřících do sestavy armády, tak i svazků přicházejících do podřízenosti armády od jiných armád nebo ze zálohy frontu (GŠ).

Způsob, jakým budou úderná uskupení soustřeďována, je přímo odvislý od situace před zahájením průlomu a od způsobu, jakým bude průlom uskutečněn.

a) V těch případech, kdy útočná operace začne průlomem nepřátelské obrany, která je dobře vybudována, zesílena palebnými odolnými sruby, překážkami, protiatomovými úkryty, bráněna zkušenými vojsky, dobře vyzbrojenými a na plných počtech, můžeme být postaveni před nutností dát vojskům úderného uskupení možnost důkladně se s nepřítelem seznámit a podrobně organizovat součinnost. Tato skutečnost, nebo přesněji potřeba, si vyžádá, aby vojska úderného uskupení zaujala výchozí položení. Na druhé straně však zdůrazňujeme, že není účelné a bezpečné rozmis-

ťovat před zahájením operace silná úderná uskupení kompaktně na omezeném prostoru. Východiskem z této situace může být proto např. takové řešení, v němž průlom budou uskutečňovat armády stojící v dotyku s nepřítelem. Tyto armády mohou úderné uskupení vytvořit ze svých svazků cestou vnitřního přeskupení. Taková přeskupení byla prováděna v minulé válce a podle zkušeností ze cvičení poslední doby je možno předpokládat, že budou prováděna i nadále. Existence zbraní hromadného ničení v rukou nepřítele si však vyžádá určité kvalitativní změny, jimiž se tato přeskupení budou odlišovat od minulé války.

Především bude nutné, aby divize, které jsou rozmístěny v obraně a které budou začleněny do úderného uskupení, byly doplněny materiálem a lidmi. Takové doplňování bude pro nepřítele zpravidla nepostižitelným, protože bude vyžadovat minimální přesuny.

Dalším činitelem jsou ZHN a rakety. Bude-li útočná operace armády zabezpečena dostatečným množstvím těchto prostředků, nebude nutné soustřeďovat na úsecích průlomu taková množství hlavní, jako tomu bylo v r. 1944/45. Použití ZHN a raket útočником značně změní tvářnost terénu na úsecích průlomu a vytvoří značné mezery v sestavě obránce. Je tedy otázkou, zda je nutné dávat jednotkám úderného uskupení tolik času na seznámení se s úsekem průlomu, jako to bylo nutné dříve.

Třetím činitelem je organizace jednotek. Soudobé svazky vybavené značným množstvím tanků, OT a terénních aut se mohou rychle soustřeďovat a přemísťovat terénem a nepotřebují většinou žádnou zvláštní úpravu cest. Kanóny soudobých tanků umožňují nahradit značné počty posilového dělostřelectva. Soudobá ženijní technika dovoluje značnou mechanizaci prací a tím zrychluje úpravu výchozího prostoru a prostorů soustředění.

Všechny tyto skutečnosti jsou předpokladem k tomu, aby úderné uskupení rozmístěné po svazcích a útvech do šířky i do hloubky se soustředilo v poměrně krátkém čase. Předpokládáme-li, že dnešní armády budou mít na útočnou operaci šest — sedm svazků, pak budou do úderných uskupení vyčleňovat čtyři — šest svazků, z nichž 2—3 svazky budou zpravidla v prvním sledu úderného uskupení.

Počítáme-li, že tyto 2—3 svazky jsou rozmístěny od předního kraje nepřátelské obrany na vzdálenost 30—60 km, bude délka jejich přesunu na přední kraj činit přibližně 50—100 km, což je vzdálenost, kterou možno překonat za 3—6 hodin. Snaha utajit přítomnost úderného uskupení nás bude často nutit k tomu, aby poslední fáze přesunu se prováděla pěšky, spojovacími zákopy, různými úvozy, stržemi apod. Podle vlastností terénu a podle vlastností nepřátelských soudobých prostředků pro vidění v noci bude tato poslední fáze prováděna na vzdálenost 4—6, popřípadě i více km. Zkušenosti ze cvičení dokazují, že nelze kalkulovat s větší rychlostí přesunu než 2 km/hod., čili k přesunu 3—6 hod. na autech, ještě 2—3 hod. pěšky, tj. celkem 6—9 hodin. Tato doba je shodná s průměrnou délkou noci. Otázkou zůstává doba setrvání tohoto úderného uskupení ve výchozím položení. Vezmeme-li v úvahu, že organizace součinnosti na stupni armáda—divize—pluk—prapor byla zakončena do zahájení přesunů prvořadových svazků úderného uskupení, pak zbývá provést organizaci součinnosti na stupni prapor—rota—četa—družstvo; (pokud ovšem v podmínkách použití ZHN je třeba organizovat součinnost na stupni rota—četa—družstvo). Domnívám se, že stačí seznámit se s terénem nastávající bojové

činnosti, určit orientační body, nařídít signály, ukázat průchody v překážkách apod. Avšak i v těchto případech nebude na celou organizaci součinnosti třeba více než 2—3 hodin.

Závěrem můžeme tedy říci, že úderné uskupení armády v sestavě 2—3 svazků je možno soustředit na úsek (úseky) průlomu během jedné noci, tj. až těsně před zahájením operace a tím podstatně snížit nebezpečí jeho vyřazení protipřípravou nepřítele. Připočteme-li k těmto skutečnostem ještě další skutečnosti, jako např. šířku útočného pásma divize 8—10 km, hluboké členění sestavy prvosledových divizí a jejich postupné vyvádění k přednímu kraji (tj. vyvést pouze prvosledové pluky úderného uskupení, druhosledové ponechat v hloubce a přesunovat je později, druhosledové divize úderného uskupení ponechat v prostorech soustředění nebo je převést do záložních prostorů), pak vidíme, že pro utajení operace je skutečně vhodné zahajovat průlom těmi armádami, které jsou s nepřítelem v dotyku, tvořit úderná uskupení především z druhých sledů a záloh těchto armád a soustředit toto uskupení do útočné sestavy až poslední noc před zahájením operace. To ovšem zdaleka neznamená, že určité součásti úderného uskupení nebude třeba přeskupovat na vybrané směry k úsekům průlomu dříve. Budou to např. útvary PVO, ženijní a spojovací jednotky, část dělostřelectva apod. Stejně tak nelze popírat i takové možnosti, že za určité celkové situace může být výhodné vytvořit úderné uskupení ze svazků dvou sousedících armád a přeskupit je do prostoru vnitřních křídel těchto armád. Rozhodujícím činitelem bude vždy snaha vytvořit úderná uskupení silná, přeskupit je skrytě a rychle do výchozích prostorů z různých směrů a bez dlouhého zdržování jich ve výchozím položení zahájit rozhodné a silné údery.

b) V těch případech, kdy bude *útočná operace zahajována průlomem spěšně zaujaté nepřátelské obrany*, budou úderná uskupení tvořena a soustřeďována v podstatě stejným způsobem, jaký byl osvětlen v předcházejícím odstavci. Rozdíl bude především v tom, že tato úderná uskupení mohou být slabší, může jich být více a mohou průlom nepřátelské obrany zahajovat bez zaujetí výchozího položení, tj. s rozvinováním svazků z chodu. Proto prvosledové prapory těchto úderných uskupení budou často útočit v předbojových sestavách a druhé sledy a zálohy budou se přesunovat za nimi v praporních a plukovních proudech.

Uvedené případy budou charakteristické jednak pro počáteční období války a jednak v průběhu frontových útočných operací při zasazování armády 2. sledu frontu do sražení.

c) Poněkud jiným způsobem budou tvořena a soustřeďována úderná uskupení v těch případech, kdy bude *útočná operace zahajována střetným sražením*. Vzhledem k tomu, že v těchto situacích neexistuje přímý styk bojujících stran, je třeba zvlášť dobře organizovat průzkum a pečlivě předvídat možný průběh událostí. Avšak i dobrý průzkum i správné předvídání umožňují v podstatě určit pouze prostor a směr činnosti hlavních sil nepřítele. Konkrétní situace, v které však bude střetné sražení vedeno, nemůže být určena s absolutní přesností, protože nepřítel může v krátké době soustředit značné síly z různých směrů a může v průběhu přibližování se k našim vojskům provádět rychlé a smělé manévry. To vše si nakonec vyžádá i od nás soustředění silných úderných uskupení. Pochopitelně, že v takových situacích bude někdy nezbytné, aby do úderného uskupení

byly začleněny všechny síly a prostředky armády, což si samozřejmě vyžádá značné přesuny. K úspěšnému zakončení střetných sražení bude účelné mít v sestavě úderných uskupení silné druhé sledy a zálohy. Tyto druhé sledy a zálohy je možno rozmístovat nebo přemísťovat rozptýleně, avšak vždy v plné bojové pohotovosti k zahájení bojové činnosti a v takové vzdálenosti od prvních sledů, aby mohly rychle zasáhnout na ohroženém směru.

Takové situace budou typické v pohraničním sražení počátečního období války, kdy bude velmi těžké upřesnit, z kterých prostorů a na které směry zahájí nepřítel aktivní činnost. Proto otázky stálé bojové pohotovosti vojsk mají právě pro toto období takový prvořadý význam. K podobným situacím může dojít i v průběhu frontové útočné operace, kdy prvosledové armády vyplnily bližší úkol frontu, přistupují k další útočné operaci a nepřítel přivádí na bojiště další silné zálohy.

d) V soudobých operacích má zvláštní význam udržení úderné síly vytvořených úderných uskupení a jejich schopnosti rozvíjet útok do značných hloubek a ve vysokých tempech. Zvláště důležitý je tento požadavek u prvosledových armád, které jsou povinny svými silami vyplnit bližší úkol frontu v krátké době. K dosažení tohoto cíle je třeba již v období příprav útočné operace předvídat síly a prostředky a také dobu nebo čáry, na nichž se bude provádět zesílení úderných uskupení. Proto mají tak mimořádný význam zálohy, jakož i rychlý a skrytý manévr silami a prostředky v průběhu operace, prováděný s cílem zesílit úderné uskupení bojující na hlavním směru na účet jiných, méně důležitých směrů. Takový způsob zesilování úderných uskupení vylučuje předčasné zasazení druhých sledů a zabráňuje nebezpečnému hromadění vojsk a techniky na směrech činnosti úderných uskupení.

V průběhu útočné operace může se soustřeďování úderných uskupení provádět v různé situaci a s různými cíli. Přesto však ve většině případů bude toto soustřeďování spojeno jen s částečným přeskupením, neboť tato přemístění se budou týkat jen menší části sil a prostředků armády, budou mít dílčí charakter a budou prováděna buď za účelem rozvíjení dosaženého úspěchu, změny směru hlavního úderu nebo odražení nepřátelského protiúderu.

V soudobých podmínkách vedení útočných operací se může situace často a podstatně změnit, což může být důvodem k přenesení úsilí útočících vojsk na jiný směr. V těchto situacích vytvoření úderných uskupení bude podstatně složitější, nežli tomu bylo před zahájením operace, protože situace v průběhu útočné operace je značně dynamická a složitá a volné jednotky, které by bylo možno použít k vytvoření úderných uskupení na novém směru, nejsou obvykle v armádě k dispozici.

Úderné uskupení je pak možné tvořit jediné z těch jednotek, které se podaří včas a postupně vyvést z boje, což je ovšem manévr velmi složitý, protože nepřítel bude provádět různá opatření ve vzduchu i na zemi, aby takovým manévřům zamezil. Nakonec je třeba si uvědomit i tu skutečnost, že v přípravném období budeme úderná uskupení soustřeďovat převážně v noci nebo za špatné viditelnosti, zatím co v průběhu operace budeme nuceni tato přeskupování provádět velmi často ve dne.

Samozřejmě, že soustřeďování úderných uskupení ve dne vyžaduje důkladnou organizaci PVO a postupné vyvádění jednotek úderného uskupení do naznačených prostorů z různých směrů.

Závěrem k této stati je tudíž možno říci, že při organizování úderných uskupení bude se třeba řídit těmito zásadami:

- úderné uskupení členit tak, aby kromě druhého sledu měla ve své sestavě ještě vševojskovou zálohu;
- v začátku operace zesilovat úderná uskupení na účet svazků sousedících s úderným uskupením, nebo jednotek, které v začátku operace nejsou vázány aktivní činností, aby bylo zabráněno předčasnému zasažení druhých sledů;
- za zasažené druhé sledy tvořit okamžitě nové druhé sledy nebo zálohy; k tomu použít především ta vojska, která mají značnější ztráty a proto potřebují doplnění a odpočinek.

III. Zabezpečení skrytého a rychlého soustředění úderných uskupení

Jednou z hlavních podmínek rychlého a skrytého soustředění úderných uskupení je rozhodný boj s nepřátelským průzkumem a aktivní a nepřetržitě vedení vlastní průzkumné činnosti. Skutečnost, že nepřítel má dnes značné množství různých radiotechnických prostředků průzkumu, kterými jak z pozemních pozorovatelů, tak z letadel může poměrně přesně zjišťovat cíle, podstatně ztěžuje skryté soustředění úderných uskupení. Stálé zdokonalování přístrojů radiotechnického průzkumu vyžaduje nepřetržitou péči o maskování a provádění účinných protiradiotechnických opatření. Nepřítel může také v našem týlu rozmístit různé skupiny hloubkového průzkumu s cílem zjistit prostory soustřeďování úderných uskupení a provádění protipřípravy. Proto otázky rychlého a skrytého soustřeďování úderných uskupení jsou přímo spojeny s otázkami boje s nepřátelským hloubkovým průzkumem, s ničením a rušením prostředků nepřátelského radiotechnického průzkumu, zjišťováním a ničením nepřátelských prostředků ZHN a se spolehlivou PVO vojsk určených do úderných uskupení.

Z uvedených důvodů nebude proto zvláštností časté vyvádění svazků z prostorů soustředění do záložních prostorů, zahájení přesunů v opačném směru a změna směru v průběhu soustřeďování úderných uskupení, rozptýlení přesunovaných vojsk do praporních a plukovních proudů do značně šířky i hloubky.

Rychlé a skryté soustředění vojsk úderného uskupení je třeba zabezpečit i proti možným úderům protistojícího nepřítele, který může provádět údery před přední kraj s cílem hárušit naši sestavu. Tento úkol musí obstarat vojska určená k obraně prvního pásma, která nesmí nepříteli dovolit narušit soustřeďování úderných uskupení na daných směrech. Protože však v soudobých podmínkách takové údery nepřítele před přední kraj mohou být častým zjevem, je třeba vážně se zamyslet nad tím, zda tedy divize prvního sledu bude možno začleňovat do úderných uskupení a zda opravdu nebude výhodnější tvořit úderná uskupení z divisi druhého sledu a záloh (vlastní armády, sousedů i frontu) a zasazovat je do sražení s rozvinováním sil z chodu.

Soustavné zvyšování pohyblivosti a manévrovosti vojsk je dalším opatřením, které může zabezpečit rychlé soustředění úderných uskupení. K tomu, aby se úderná uskupení rychle soustředila, nestačí však dávat do vojsk jakoukoli techniku, ale takovou techniku, která je schopná pohybovat se

terénem, mimo cesty a která neprodlužuje, ale zkracuje proudy. Řešení této otázky je třeba hledat ve vhodných obrněných transportérech, v montování děl na samohybné podvozky apod.

Organizace soustřeďování úderných uskupení může být různá a bude přímo závislá na úkolech, které mají být v operaci řešeny, a na celkové výchozí situaci armády. V každém případě však bude pravděpodobně nutné, aby do určených prostorů na zvolené směry byly nejdříve přemístovány jednotky PVO a ženijního vojska s cílem spolehlivého zabezpečení rychlého východu hlavních sil úderného uskupení a jednotky chemického vojska a zdravotnické služby s cílem poskytnutí pomoci jednotkám zasaženým ZHN nepřítele. V dalším pořadí bude účelné přemístit na dané směry divize prvního sledu úderného uskupení (popřípadě jenom prvosledové pluky těchto divízí) a nakonec divize začleněné do druhých sledů a záloh úderného uskupení. Aby byla vojska úderného uskupení chráněna před možnými údery ZHN a letectva nepřítele a současně nepřítel klamán, může být účelné ponechat útvary a svazky určené do druhých sledů a záloh na začátku přemísťování v původních prostorech a zahájit přesuny až při zahájení nebo v průběhu operace. Za účelem rozptýlení pozornosti nepřítele může soustředění úderného uskupení být organizováno a provedeno také takovým způsobem, že jednotky určené do druhých sledů a záloh zahájí přesuny současně s jednotkami prvního sledu úderného uskupení, nebo dokonce ještě dříve, ovšem v docela jiných směrech, než kam jsou určeny, a teprve při zahájení operace nebo až v jejím průběhu budou usměrněny do těch prostorů, kde je předvídáno jejich zasazení do sražení.

Samozřejmě, že skryté soustředění úderného uskupení nemůže být zabezpečeno jenom skrytými přesuny s klamnými manévry. K dosažení tohoto cíle je třeba provést celou řadu dalších opatření, jako např.:

- dodržovat zdání neměnného režimu života vojsk a týlu;
- široce využívat přirozené i umělé masky, dýmování, maskovat hlukem letadel a palbou, natírat techniku ochrannými nátěry;
- vést soustavný boj s radiotechnickými prostředky nepřítele, rušit jeho rádiový provoz;
- klamat nepřítele rozšiřováním nepravdivých zpráv a dokumentů apod.

Samozřejmě, že to vše si vyžádá nejen značné množství různých přesunů a různých opatření, avšak i přesnou, rychlou a promyšlenou práci velitelů a štábů armád.

Podle času, který bude k dispozici, a podle celkové situace štáb armády bude organizovat rekognoskací os a prostorů vhodných pro přemístění a soustředění úderného uskupení. Tato rekognoskace může být provedena před rozhodnutím velitele nebo i po něm. V prvním případě bude rekognoskace současně podkladem pro rozhodnutí, v druhém případě bude rekognoskace podkladem pro zpracování plánu přeskupení. Razíme-li dnes zásadu, aby se velitel armády rozhodl co nejdříve a dal vojskům co nejvíce času na přípravu, pak musíme počítat s tím, že druhý případ bude nejběžnějším zjevem. Při nedostatku času provede štáb tuto rekognoskaci jenom na nejdůležitějších úsecích. K provedení všech opatření nutných k rychlému a skrytému soustředění bude nutné, aby štáb armády vydával vojskům co nejvíce dílčích nařízení a tak včas orientoval vojska určená do úderných uskupení o lhůtách, způsobu a pořadí přeskupování.

V průběhu přeskupování a soustřeďování úderných uskupení je bezpodmínečně nutné, aby v týlu a na osách byla udržována přísná kázeň a pořádek, aby nebyl narušován plán vyvedení vojsk do určených prostorů. Proto musí štáb armády i štáby svazků organizovat dostatečně silnou a dobře informovanou pořádkovou službu nejen na osách, ale i v prostorech, kde se úderná uskupení budou soustřeďovat a kontrolovat pochodovou a maskovací kázeň. Zvláštní pozornost je třeba věnovat organizaci systému průvodců, kteří rychle a bezpečně převedou vojska úderného uskupení bojovou sestavou jednotek v dotyku.

Bude-li úderné uskupení tvořeno ze svazků, které jsou značně vzdálené od zvolených míst průlomu (prostorů a čar zasazení), pak bude třeba tyto svazky přesunovat během několika nocí. V průběhu této doby se může situace na frontě značně změnit. Proto bude třeba, aby štáb armády měl stálý přehled o rozmístění a přesunech těchto svazků a mohl je včas usměrňovat do nových prostorů. Prostory zvolené pro svazky úderného uskupení musí být vhodné pro ochranu proti ZHN. Je samozřejmé, že se budeme vyhýbat otevřeným prostorům, že nebudeme jednotky rozmisťovat v blízkosti železničních uzlů, měst apod., které jsou přitažlivým objektem pro úderý ZHN nepřitele.

V rozhodnutí o vytvoření a soustřeďení úderného uskupení je třeba určit pořadí soustřeďení, tj. odkud a kam které svazky (útvary) se přemístí, kdy a po jakých osách, výchozí a regulační čáry, opatření k ochraně vojsk a maskování, opatření pro ženijní, materiálně technické, zdravotnické a popřípadě i jiné zabezpečení, organizace velení a pořádkové služby za přesunu i v nových prostorech.

IV. Závěr

Rychlé a skryté soustřeďení úderných uskupení s cílem provedení neočekávaného úderu na nepřitele je třeba považovat za velmi důležitou podmínku účinného použití sil a prostředků v soudobých útočných operacích.

Mezi soustřeďením úderných uskupení a provedením rozhodných úderů existuje vzájemná podmíněnost. Čím rychleji se totiž úderná uskupení soustředí a čím kratší dobu se budou zdržovat v prostorech soustřeďení nebo ve výchozím položení, tím méně ztratí jim bude nepřítelem způsobeno.

Proto se v dnešní době nemůže považovat za umění takové řešení velitelů a štábů, které vede ke kompaktnímu rozmisťování úderných uskupení před zahájením operace. Uměním bude naopak taková příprava operace, která umožní rychle a skrytě vyvést vojska úderného uskupení do výchozích prostorů z různých směrů a provést zdrcující a silné úderý bez dlouhého zdržování se v těchto prostorech.

Soudobé prostředky hromadného ničení nás na jedné straně nutí tvořit úderná uskupení podstatně menší, než tomu bylo v minulé válce, a rozptylovat je do šířky a hloubky, na druhé straně nám však umožňují provádět úderý na několika směrech a ve vysokých tempech. Aby však úderná uskupení mohla být menší a při tom byla schopná provést mohutné úderý, rychle a skrytě se soustředit, k tomu musí mít vhodnou organizaci jednotek a dobré technické vybavení.

Nakonec je třeba zdůraznit, že stále se objevující nová bojová technika vyžaduje, abychom hledali nové způsoby pro tvoření a soustřeďování úderných uskupení, jejich zasazování do sražení a jejich všestranného zabezpečení, protože soudobý charakter operací vyžaduje, aby tyto otázky byly všestranně zvládnuty.

Prameny:

- Vývoj taktiky sovětských ozbrojených sil v letech Velké vlastenecké války.
- MNO/GŠ-OS čj. 006197/OS-1958.
- Vojennaja mysl, roč. 1957.